

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1251154/4

בית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוח

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אברהם אינדורסקי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד עדה דורון)

הנדון: איזון משאבים שוויוני למרות טענת האישה כי האיש כ'אברך' לא תרם לכלכלת הבית וכי הסכמתה לכך בתקווה לזכויות 'בעולם הבא' בטלה למפרע נוכח מעשי האישה

פסק דין

לפנינו ערעורה של המערערת על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי תל אביב (בהרכב הדיינים: הרב צבי בירנבאום – אב"ד; הרב אריה אוריאל והרב נפתלי הייזלר) מו' במרחשוון התשפ"ב (12.10.21). ההליך החל לפני כשנה, והצדדים נשמעו בדיון לפנינו לפני כעשרה חודשים, אך לאחר מכן הוקפא ההליך בשל ערעורים נוספים שהגישו הצדדים ושקבענו כי יש להכריע בהם תחילה ורק לאחר ההכרעה בהם, שעשויה הייתה להיות לה זיקה לענייניו של הליך זה, לשוב להליך זה ולהכריע בו. ההליכים האחרים הסתיימו – אחד מהם לאחר משיכת הערעור והאחר לאחר הכרעה בו שניתנה לאחרונה, והגיעה עת הכרעה בהליך דנן.

בפסק דין זה הורה בית הדין קמא כדלהלן:

[...] המחלוקת בין הצדדים הן רכושיות ומתייחסות לשתי דירות, פסק דין זה יעסוק בדירה ברחוב [...] בעיר [...] בפני בית הדין תביעת הבעל לחלוקה שוויונית בחלק היחסי שהושקע על ידי שני בני הזוג [...] הרשומה על שם [...]

קיימת הסכמה בין הצדדים שבני הזוג יחדיו העבירו סך של 250,000 ש"ח [...] 21% משוי הדירה כשנרכשה. סכום זה גויס על ידי הצדדים כדלהלן [...] הדירה נרכשה בסך של 1,200,000 ש"ח, ונמכרה לפני מספר חודשים בסכום של 1,255,000 ש"ח. הדירה מושכרת בסכום של 3,200 ש"ח לחודש וממנו מקוזז סך של 5% (160 ש"ח) לאח האישה המטפל בהשכרת הדירה [...]

טענת ב"כ האישה

א. הסכומים הנ"ל שימשו כהלוואה לאחי האישה [...] ואינם [=הצדדים] שותפים בדירה. אך כדי לחסוך לצדדים ולבית הדין את הדיון בנושא, מוכנה המשיבה לצאת מנקודת הנחה שמדובר בכספים שניתנו לאחיה כהשקעה [...]

ב. זכות הבעל היא רק בסכום של 50,000 ש"ח שקיבלו הצדדים ממתנות החתונה, השייכים לצדדים בשוויוניות [...] מתוך סכום זה שולם קרוב למחצית לדמי שכירות הדירה ששכרו הזוג [...] שאר הכסף הובא על ידי מעשה ידיה של האישה [...] ולכן אין לבעל זכות בכספים אלו. כמו כן הלוואות הנ"ל [ששימשו למימון הרכישה] קשורות אך ורק לאישה. אשר על כן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ה-50,000 ש"ח יתחלקו בין בני הזוג, ולבעל תהיה זכות בהם של 25,000 ש"ח בלבד, ויש להוסיף עוד 1,000 ש"ח כתמורת עליית ערך הדירה [...]

אך כדי לחסוך לצדדים ולבית הדין את הדיון בנושא, מוכנה המשיבה לצאת מנקודת הנחה שמדובר בכספים שניתנו לאחיה כהשקעה [...] ולצורך פשרה הסכימה אף המשיבה להתייחס לסכום של 135,000 אלף ש"ח כסכום משותף של הצדדים [...]

חלקו של המבקש הינו 25,000 ש"ח, ועוד 67,500 ש"ח ועוד 4,235 ש"ח (ולא 4,100 כנכתב). סך הכול: 96,735 ש"ח [...] שאר הסכומים [=שהתקבלו מהלוואות] אינם קשורים לבעל, והאישה לקחה את כל הלוואות לבדה ומחזירה אותן לבדה.

טענות ב"כ הבעל

א. מכירת הדירה הינה פיקטיבית [...] שוויה האמיתי של הדירה [...] 1,400,000 ש"ח [...]

ג. ההלוואות [...] חלקן נפרעו [...] בחייהם המשותפים. ואכן מה שלא נפרע [...] יסכים הבעל לקזז, אומנם חובת ההוכחה מוטלת על האישה [...]

ה. הבעל לא מתייחס להלוואה מהאימא על סך 5,000 ש"ח, והוא כולל אותם כסכום שנחסך על ידי הצדדים [...]

ו. הבעל מבקש את חלקו בשכירות הדירה (לאחר קיזוים) מנובמבר 2018 עד נובמבר 2020 סך של 7,600 ש"ח.

לאחר העיון בסיכומי הצדדים פוסק בית הדין כדלהלן:

א. בית הדין קובע שכל הלוואה שנלקחה עבור הדירה בזמן חייהם המשותפים הינה השקעה בדירה וקשורה הן במישרים הן בעקיפין לשני בני הזוג יחדיו, הן בחובות (החזרת החוב) הן בזכויות (הרווח היחסי בהשקעה).

ב. לאחר שקיימת הודאת – הסכמת האישה שהסכום שהומצא [...] הינו השקעה [...] מגיע לו ברווח היחסי [...]

ג. מבירור שערך בית הדין באתר 'מדלן' עולה שמחיר הדירה שהתקבל מהרוכש הוא 1,255,000 ש"ח, ככל שלא יוכח אחרת [...] טענת בא כוח הבעל כי המחיר הינו גבוה יותר לא הוכחה.

ד. לטענת הבעל כי המכירה פיקטיבית ולא נמכרה כלל – טענה זו לא הוכחה.

ה. בהתייחס להחזרי הלוואת גמ"ח [...] ככל שיציג בא כוח האישה [...] את אישורי הפירעון של ההלוואה ששילמה האישה לבדה יקוזז הסכום מהסכום שעל הבעל לקבל, גם ביחסיות של אחוזי ההשקעה (בהעדר תשלום חוב הכריז הבעל כי סיים והפסיק את 'תפקידו' כשותף פעיל בהשקעה) [...]

ו. בהתייחס להלוואת האם – טענה זו לא הוכחה [...]

ז. בהתייחס להחזר ההלוואה לאחות [...] מאחר ולא הוכח כי האישה פרעה חוב זה לאחר מועד הקרע, אין לקזז זאת מהסכום המגיע לבעל [...] זכותה של האחות [...] לתבוע החזר החוב, ככל שלא נפרעה בכל בית דין המוסמך לכך.

ח. על האישה להחזיר לבעל חלקו בקבלת תשלומי שכירות הדירה העומד על סך 7,600 ש"ח [...] עם קבלת הסכום המגיע לבעל על חלקו בהשקעת הדירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ט. על האישה לפרוע לבעל (לאחר כל החישובים שנערכו על ידי בית הדין ושייערכו על ידי באי כוח הצדדים) את התשלום המגיע לו בתוך שלושים יום מיום קבלת פסק הדין.

י. בית הדין דוחה כל תביעה להחזר הוצאות שנגרמו לצדדים בגין התביעות [...]

המערערת טענה, בין השאר, כי פסק הדין הושתת בחלקו על 'הסכמות' שלה שהיו חלק ממשא-זומתן שלא הבשיל לכדי הסכם כולל, ומשכך לא הסכימה להן לבסוף, ושבטעות נחשבו בעיני בית דין קמא לשרירות וקיימות ויוחסו לסיכומיה.

בעניין זה הגישה המערערת לבית דין קמא בקשה לסתירת הדין שנדחתה בהחלטה שבה הובהר כי אכן אירע משגה, כאמור, אך לא השפיע על תוצאתו הסופית של פסק הדין וכדלהלן:

[...] אכן שגגה יצאה מניסוח ההחלטה, בסיכומי בא כוח האישה לא נכתב כן, אבל מהמסמך הנשלח על ידי בא כוח האישה הנושא כותרת "תגובה לבקשה בנוגע לדירה ב[...]" [...] נלקחו כל המשפטים שנכתבו.

יטען הטוען שלאחר שנכתב חזר מהסכמתו [...] אבל האמת יורה דרכו: גם ב"סיכומי האישה" [...] נכתב [...]

אין לומר [...] שהסכום של 135,000 ש"ח, שנכתב שיצא מחשבון המשותף של הצדדים בזמן היותם בני זוג [...] של האישה בלבד, שכידוע ההלכה (ולהבדיל החוק) סותרת את הנכתב.

גם 'מסמך ההלוואה' מאחות האישה לא הוכח כלל בבית הדין.

גם הגמ"ח והמשכנתא ששולמו מחשבונם של בני הזוג בזמן היותם בני זוג לכל דבר, הם כידוע של שני השותפים.

[...] משלא חזר בו בא כוח האישה מסכומי התשלומים ששולמו [...] ברורים הדברים כי אכן שולמו סכומים הללו על ידי שניהם. כמוכן, התשלומים ששולמו על ידי האישה לאחר מועד הקרע אינם נכללים בחשבון.

לאור האמור, פסק בית הדין שריר וקיים ובעינו עומד [...]

המערערת טוענת נגד פסק הדין (גם לאחר הבהרתו בהחלטה האמורה שאינה חלק מן הטענות שנכללו בכתב הערעור המקורי שהוגש קודם לה, ולאחר שטענות אחרות שנכללו בו בנוגע למועד התשלום – לפני הגירושין או לאחריהם – חדלו להיות רלוונטיות משהתגרשו הצדדים) בשני מישורים: האחד הלכתי, והאחר משפטי.

בפן ההלכתי טוענת המערערת כי על פי ההלכה היו הכספים שייכים לה (אם בהיותם מעשה ידיה' ו'העדפה שעל ידי הדחק') אם בהיותם, לפחות לטענתה, הלוואות שניתנו לה) ולכל הפחות היה ספק בדבר, וכי אף אם נניח שלו היו הכספים מצויים עתה בחשבון משותף היה מקום לראות את המשיב כמוחזק במחציתם, שעה שהכספים יצאו מהחשבון והושקעו בהשקעה שאינה רשומה על שם הצדדים, וממילא אין המשיב 'מוחזק' בהם – לא בכולם ולא במחציתם – אלא שהוא תובע אותם, 'עליו הראיה', ובמצב של ספק אין הוא יכול להוציא מידיה.

בפן המשפטי טוענת המערערת כי שעה שעיקר הרכוש נצבר מעמלה שלה, תוך שהמשיב היה 'אברך' – ולדעתה גם את ההסכמה ההדדית שהייתה ביניהם לצורת חיים זאת, יש לראות כבטלה למפרע מאחר שלשיטתה איבד המשיב במעשיו את חלקו לעולם הבא וממילא איבדה היא את חלקה היחסי בחלקו, שהרצון לזכות בו הוא שהניע אותה והמניע את שכמותה להסכים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לצורת חיים זו – יש לקבוע כי מסת הרכוש של הצדדים תאוזן שלא בחלקים שווים, וזאת על פי סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון.

לאחר שבחנו את הטענות באנו למסקנה כי דינו של הערעור להידחות.

תחילה נבהיר כי ההבחנה בין הפן ההלכתי לפן המשפטי, כאילו מדובר בשתי מערכות שונות ונפרדות המתנהלות במקביל, וכביכול צריכה המערכת לשכנענו כי טעה בית הדין קמא בפן ההלכתי כדי להצדיק הלכתית את קבלת הערעור וכי טעה בפן המשפטי כדי 'להכשיר' משפטית את פסק הדין המבוקש על ידה ולא להותירו ברביטול מכוח הסטייה מחוק יחסי ממון – שגויה היא:

דעתו של בית דינו, שהובעה בלא מעט פסקי דין, היא כי חוק יחסי ממון מחייב כיום אף על פי דין תורה בהיותו מנהג המדינה והסכם מכללא שעל דעתו נישאים כלל הזוגות במדינת ישראל. לא נאריך כאן בביאור הדברים ובביסוסם, מאחר שאין הם עיקרו של פסק דינו זה, והרוצה להשכיל בעניין זה יתור אחרי פסקי הדין שבהם ביארנוהו, ישמע חכם ויוסף לקח.

משכך, במצב שבו על פי חוק יחסי ממון יש לראות את הכספים או את ההשקעה כמשותפים (או ליתר דיוק כבריאיזון), גם הלכתית יש לראותם ככאלה, והשאלה ההלכתית העולה מטענות הערעור אינה שאלת הלכה למעשה בנידונו אלא שאלה תיאורטית כיצד היה הדין לולי חוק יחסי ממון.

השאלה הנתרת היא אך ורק אם אכן יש מקום לפסיקה על פי סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון ולאיוזן לא שוויוני של משאבי הצדדים.

לעניין זה שני חלקים בתשובתנו:

הראשון הוא כי אף לו היה בא כוח המערכת משכנענו בכשרונו הרטורי כי יש מקום לכך – לא היה די בכך כדי שנקבל את הערעור. כדי לקבל ערעור צריכים אנו לקבוע לא שיש מקום להוראה שונה מהוראתו של בית הדין קמא אלא שרק להוראה השונה יש מקום ואילו להוראתו של בית דין קמא אין מקום כלל. זו משמעות הקביעה כי 'טעה' בית הדין קמא, שעל יסודה צריכה להישען הכרעה בערעור המקבלת את הערעור ומבטלת את פסק דינו של בית דין קמא.

מרחב שיקול הדעת שהותיר המחוקק לבית הדין לעניין הוראותיו של סעיף 8 לחוק יחסי ממון, בכל הנוגע לשאלה מה עשויה להיות עילה לחלוקה בלתי-שוויונית של המשאבים, גדול הוא, שכן המחוקק לא הגדיר בבירור עילות לפסיקה כזו אלא דיבר באופן כללי על נסיבות המצדיקות אותה. משנוצר מרחב כזה – נדיר מאוד לקבוע כי שגתה ערכאה קמא בפסיקתה, היינו כי נסיבות מסוימות שערכאה קמא לא ראתה בהן הצדקה לחלוקה בלתי-שוויונית הן כאלה שברור בתכלית כי מחייבות הן חלוקה כזו ואי התחשבות בהן היא טעות הנראית לעין בשיקול הדעת.

נוסיף ונבהיר גם כי בפסיקה התקבל והתקבע גם כי למרות רוחבו היחסי של מרחב זה הרי שלמעשה יש לצמצם ולתחום אותו, צמצום ותחימה שענינם הוא במיעוט הפעלתו של סעיף זה האמור להיות מיושם במשורה (ובעיקר אמורים הדברים בתתי הסעיפים 8(1) ו-8(2)), להבדיל מאלה שלאחריהם המושפעים בפסיקה המקובלת מ'מועד הקרע'.

נעיר כי אנו סבורים כי צמצום נכון הוא גם הלכתית, שכן היסוד ההלכתי של מנהג המדינה וההנחה כי כלל הזוגות נישאים על דעת המנהג, כאמור לעיל, מוצק בנוגע למנהג האחיד והידוע מראש, היינו האיזון השוויוני, וקשה לבססו בכל הנוגע למנהג שאינו אחיד ואינו ידוע מראש, היינו הפרת השוויון בנסיבות ספציפיות, ועל כן רק במקרים מובהקים מאוד יש מקום לקבוע כי חלק מהמנהג האחיד ומדעתם של כלל הזוגות, גם אם מכללא ולא בפירוט, שהיא על דעת המנהג הוא כי במקרים כאלה יהיה האיזון בלתי-שוויוני ועל פי שיקול דעת בית הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכל מקום צמצום זה של מרווח שיקול הדעת אינו מסייע כמובן לטענת המערערת – צמצום זה עשוי לסייע לעיתים במקרה הפוך שבו ערכאה קמא פסקה איזון בלתי-שוויוני, כלפי מצב זה יותר נקל לטעון ויותר נקל לפסוק לעיתים כי נוכח צמצום זה ברי כי הגדרת נסיבות מסוימות כמצדיקות איזון בלתי-שוויוני היא שגויה בעליל שכן אותן נסיבות אינן חריגות וראייתן כמצדיקות איזון בלתי-שוויוני משמעה עשיית היוצא מן הכלל לכלל ושימוש בו שלא במשורה תוך שפתח כחודו של מחט לסטייה מן האיזון השוויוני נעשה לפתח כפתחו של אולם.

במקרה שלפנינו הצמצום האמור אינו מסייע למערערת אלא מקשה עליה עוד יותר מן האמור לעיל שכן מכוחו צריכה המערערת לשכנענו כי הנסיבות הן כה קיצוניות וחדר-משמעיות עד כי פסיקת בית הדין קמא שלא הפעיל סעיף זה בנדוננו לא תוכל להיחשב אפילו כיישום סביר של המדיניות של שימוש 'במשורה' בלבד בסעיף זה.

המקרים שבהם נשתכנע כאמור נדירים הם ביותר, מטיבם של דברים, וכך גם בענייננו. להלן אף נאמר מדוע גם לדעתנו לא רק שבית דין קמא לא 'טעה' אלא שיש לקבוע בוודאות כי 'צדק' וכי יש מקום לסברה כי אילו פסק אחרת משפסק – דווקא אז היה עלינו לחשוש שמא למרות המרווח שהותיר לו המחוקק יש לקבוע כי טעה בהפעלת הסעיף האמור שלא בהתאם לעיקרון המצמצם את הפעלתו.

ומכאן לחלק השני של תשובתנו לטענה:

אכן מצב שבו אחד הצדדים אינו תורם תרומה כלשהי לתא המשפחתי בפן הכלכלי, או שתרומתו לו היא זניחה – ובכלל 'תרומה' לעניין זה לאו דווקא הכנסה ישירה אלא גם תרומה עקיפה כגון נשיאה בעול הבית המאפשרת לבן הזוג האחר לצבור נכסים ולכלכל את התא המשפחתי – עשוי לעיתים להיות עילה לקביעת איזון בלתי-שוויוני.

אולם שעה שהתנהלות זו נעשית בהסכמה (ולא כל שכן כשבנוסף לכך אף אותו בן זוג תורם מכל מקום תרומה מסוימת לתא המשפחתי) – וכזה הוא המצב אצל זוגות שבהם הבעל הוא 'אברך' והאישה נושאת בעול הפרנסה – אין מקום לטענה זו.

הטענה שלפיה הסכמה זו בטלה מעיקרא שעה שלדעת המערערת הפסיד המשיב את חלקו לעולם הבא, וממילא לא תוכל לחלוק עימו בחלק זה, חלוקה שלטענתה הייתה העילה להסכמתה להסדר האמור ולהסכמתן של נשים רבות בציבור החרדי והדתי להסדר דומה, ומכאן שיש לנהוג כאילו הייתה ההתנהלות האמורה שלא בהסכמה ולשקול בעקבותיה את הפסיקה על פי סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון – אינה יכולה להתקבל מכמה טעמים:

הראשון הוא כי בכל הכבוד למערערת ולבא כוחה אין הם ממונים על חשבונות שמים ואינם יכולים לפסוק מי 'הפסיד את חלקו לעולם הבא' ומי לא.

השני הוא כי אף אם נניח שהפסיד המשיב או יפסיד את חלקו לעולם הבא לא בהכרח כי תפסיד גם היא את חלקה בחלק זה. יש בסיס בסברה ואף בספרות התורנית בכללה להנחה כי חלקה של המערערת בזכויותיו של המשיב בלימוד התורה נזקף לזכותה מייד עם היווצרו – ועיין ברכות יז, א 'נשים במאי זכיין', ושוב אינו יכול להיפסד גם אם יפסיד המשיב את החלק הנוותר לזכותו שלו. כך אף אם הפסד זכויותיו של המשיב התרחש בעת היות הצדדים נשואים וטרם מועד הקרע, שכן על הזכויות הרוחניות לא חלות הוראות חוק יחסי ממון, ויש מקום לראות את זכייתה של המערערת בחלקה בהן כנעשית מייד עם יצירת הזכויות (בדומה לזכייה בזכויות ממוניות, להבדיל, כשמבוססת היא על הלכת השיתוף ולא על החוק) ולא רק כפי של איזון הנעשה לאחר מועד הקרע וחל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

רק על 'מסת הנכסים' הקיימת אז עדיין בידי המשיב – ולא כל שכן שעה שהמעשים שבגינם לשיטת המערערת הפסיד המשיב את זכויותיו נעשו לאחר הקרע והפירוד בין הצדדים.

והשלישי הוא טענתה כי הסכמה כאמור בטלה למפרע בנסיבות כעין אלה שבנידונו, מאחר שמעיקרא לא נועדה אלא לזכות במקום מכובד יותר 'בשולחנם של צדיקים לעתיד לבוא' או בנתח גדול יותר ב'סעודת לוותן' וכיוצא באלה – צריכה, ככל טענה לבטלות הסכם למפרע, להתבסס על הוכחה לקיומו של תנאי מתלה בהסכם, ואם לא תנאי מפורש – למצער תנאי מכללא שברור לכול הוא, בבחינת 'דברים שבליבו ובלב כל אדם'.

אין אנו יכולים לקבוע, כי התנאי המדובר הוא העומד ביסוד הסכמתה של כל 'אשת אברך' לצורת החיים המתוארת – הסכמה כזו יכולה להיות גם פרייה של מוסכמה חברתית ורצון להיות חלק מן החברה שכזה הנוהג בה, של שיקולי 'שידוכים' ושיקולים משפחתיים כאלה ואחרים ועוד (והדברים אמורים בייחוד בחברה החרדית ה'ליטאית' ובשנים האחרונות גם בוו'ספרדית' שבה צורת חיים זו היא הנורמה המקובלת כמעט ללא יוצא מן הכלל לפחות בשנים הראשונות שלאחר הנישואין).

נוכח כל האמור ההימנעות מקביעה של חלוקה בלתי-שוויונית של משאבי הצדדים בשל היות המשיב, במשך שנות נישואיהם, 'אברך' ונוכח הטענה כי המערערת אינה צפויה לקבל את שכר העולם הבא שסברה לקבל בשל היותו כזה – לא רק שאינה טעות המצדיקה את קבלת הערעור, אלא להפך: לו היה בית הדין קמא פוסק כבקשת המערערת, כל עוד אלה נימוקיה, קרוב לוודאי שהיה אפשר לקבוע כי טעה.

סוף דבר

א. הערעור נדחה. פסק דינו של בית דין קמא שריר וקיים.

הוראות אופרטיביות בנוגע למועדי פירעון וקיצוים שונים ייתן בית הדין קמא שההליכים בין בני הזוג המשיכו לפניו וכללו מרכיבים נוספים שלא נדונו בערעור זה.

ב. אשר להוצאות המשפט:

תחילתו של ההליך הייתה עת לקה פסק דינו של בית דין קמא בפגם שעליו הצביעה המערערת בצדק, כאמור לעיל, בייחוס לה ולסיכומיה של עמדות שלא היו עמדותיה הסופיות. עם זאת, לאחר שבית הדין קמא הבהיר את פסק דינו ותיקנו נותרו בידי המערערת טענות הקרובות מאוד להיחשב טענות סרק בלבד, וראוי היה כי תמשוך באותו שלב את ערעורה. המשכו של ההליך לאחר מכן היה במידה רבה לתוהו. נסיבות אלה מצדיקות פסיקת הוצאות משפט, אך מאחר שאי אפשר לראות את ההליך מתחילתו כהליך סרק, שכן בתחילתו היה מקום לסבור, כאמור, כי יש ממש בטענות, יש לפסוק את ההוצאות ברף הנמוך.

לאחר שיקול דעת אנו קובעים כי המערערת תשלם למשיב הוצאות משפט בסך 5,000 ש"ח, שייגבו מתוך הערובה להוצאות שהפקידה בקופת בית הדין. יתר הערובה – תושב לה.

ג. פסק הדין מותר בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ז' בכסלו התשפ"ג (1.12.2022).

הרב ציון לודאילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה